

ע.א.

והדגשה יתירה בכל הנ"ל בשנה זו – אשר הענין שהזמן גרמא הוא: גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כמדובר כמ"פ לאחרונה, שכבר גמרו כל הענינים וצ"ל רק קבלת פני משיח צדקנו בפועל ממש – אשר ענין זה מזרזים עוד יותר ע"י לימוד התורה בכלל, ובפרט לימוד כל הש"ס שמחלקים אותו ביי"ט כסלו, מ"ת של פנימיות התורה, כי ע"י "העוסק בתורה כו"י מקיימים הענין ד"פדה בשלום נפשי", "פדאני לי ולבני מבין אוה"ע", בפדי' וגאולה האמיתית והשלימה.

(קונטרס ע"ד חלוקת הש"ס ביי"ט כסלו – סה"ש תשנ"ב ע' 491)

- (1) ברכות ת, א.
- (2) תהלים נה, יט.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind> יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לזכות

החייל ב"צבאות השם" אלחנן דוב בער שמעון שי מאראזאוו לרגל היכנסו בבריתו של אאע"ה ביום ג' חג הגאולה יו"ד כסלו ה"י תהא שנת סגולות חירותנו

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת גני' שיחיו מאראזאוו ולזכות זקיניו

הרה"ח הרה"ת ר' יוסף משה שיחיו מאראזאוו
הרה"ח הרה"ת ר' משה וזוגתו מרת תמר שיחיו הלל

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

זיטלח

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כה
(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ושמונה לבריאה

עם הקב"ה ("ישראל וקוב"ה כולא חד"י) ב"שולחן ערוך" לסעודת הנישואין, הסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר.

(משיחות ש"פ וישלח, ט"ז כסלו תשנ"ב)

בעולם (כנ"ל), אלא יתירה מזה, שישינו כבר בפועל ובגלוי, וצריכים רק לפתוח את העינים, כי מכבר, נתן לכם . . עינים לראות".
(9 ראה זח"ג עג, א.)

נב.

המעלה המיוחדת דיי"ט כסלו בשנה זו . . שיי"ט כסלו בשנה זו הוא לאחרי השלימות דשנת ה"פ"ט, בגימטריא, "פדה", שכבר נשלמה הפדי" מכל הענינים שמונעים ומעכבים ביאת דוד מלכא משיחא, "אשר חרפו עקבות משיחך", כסיום וחותרם מזמור פד"ה-ה"פ"ט בתהלים, ונמצאים כבר בשנת הצד"ק, הקשורה עם הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי.

. . . בימינו אלה – ימות המשיח – שבהם נמצאים עכשיו, וצריכים רק "לפתוח את העינים", ואז רואים שנמצאת כבר הגאולה האמיתית והשלימה בפשטות, וכל בני"י, בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו², מוכנים בכל הפרטים ופרטי פרטים, לגשת ולהסב אל השולחן ("צוגיין און זעצן זיך צום טיש"), שולחן ערוך בכל מטעמים ובכל טוב, החל מעניני הגאולה, ליתן ושור הבר ויין המשומר, ועוד ועיקר, "לדעת את ה'", "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"⁶.

(משיחת מוצאי י"ט-כ"ף כסלו תשנ"ב – ביחידות כללית)

- (1) כמדובר כמ"פ ע"י נשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, שלפני זמן רב כבר כלו כל הקיצין, ונסתיימו כל הענינים וההכנות, גם הכפתורים כו'.
- (2) בא יר"ד, ט.
- (3) ראה בי"ב עה, א. ויקר פי"ג, ג. ועוד.
- (4) ברכות לד, ב. ועוד.
- (5) רמב"ם בסיום וחותרם ספרו, "משנה תורה".
- (6) ישע"י יא, ט.

אבן עזרא אומר (באיוב⁹), שהמשמעות של "קשיטה" היא "כבשה קטנה". ולפי כמה מפרשים¹⁰, זוהי כונת תרגום אונקלוס כאן, אשר מתרגם "קשיטה" – "חורפן", כפי שאנו מוצאים לפני כן, בפרשת וירא, שאת המילים "שבוע כבשות הצאן .. שבוע כבשות"¹¹, מתרגם אונקלוס "חורפן"¹².

מניין, אפוא, ההכרח של רש"י לבאר בדרך פשוטו של מקרא "קשיטה – מעה"¹³, כפי שקוראים לכך בכרכי הים, ולא כתרגומים של ארץ ישראל, ושכם בכללה, במשמעות של "מרגליין"¹⁴, או "כבשה" – כתרגום יונתן וירושלמי, או כתרגום אונקלוס?

ובמיוחד כאשר בבראשית רבה¹⁵, לפי גירסת "הערוך"¹⁶, מובא, שחז"ל למדו מאשה בשוק של ערבים (כפשוטו – בעיר של חז"ל) שהמשמעות של המילה "קשיטה" היא מרגליות או כבש, ולא כמשמעותה בלשון כרכי הים, כפי שמובא בהוכחת רבי עקיבא.

אמנם, באופן כללי¹⁷ קונים בדמים¹⁸, במטבעות¹⁹, כסף – אך: (א) בימיהם היה נהוג סחר חליפין, מחיר כלב²⁰ וכדומה, (ב) בענייננו, כאשר מדובר על סכום של מאה מעות

א. "קשיטה – מעה"
בפרשתנו מסופר, שכאשר הגיע יעקב לשכם אשר בארץ כנען¹, הוא קנה את "חלקת השדה אשר נטה שם אהלו .. במאה קשיטה"².

רש"י מצטט את המילה "קשיטה", ומפרש: מעה. אמר³ רבי עקיבא כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למעה קשיטה (ולאחר מכן נאמר בסוגריים⁴: ותרגומו חורפן, טובים חריפים בכל מקום, כגון עובר⁵ לסוחר).

הסיבה לכך שרש"י צריך לבאר את המילה "קשיטה" מובנת בפשטות, משום שהמילה "קשיטה" אינה מילה נפוצה כלל וכלל.

מילה זו מופיעה, מלבד בסיום ספר יהושע⁶, ששם חוזרת התורה שוב על האמור בפרשתנו "חלקת השדה אשר קנה יעקב במאה קשיטה", רק פעם אחת נוספת, בסיום ספר איוב⁷ – "ויתנו לו איש קשיטה אחת".

ולכן מוכרח רש"י לבאר עבור "בן חמש למקרא" שהמשמעות של המילה "קשיטה", היא "מעה", והוא מביא לכך הוכחה מ"אמר רבי עקיבא כשהלכתי...".

אך יש להבין: אמנם, ב"כרכי הים היו קורין למעה קשיטה", אך בדברי חז"ל יש פירושים נוספים למילה "קשיטה", כגון: (א) בתרגום יונתן, ובתרגום ירושלמי – "מרגליין" (מרגליות), "קשיטה" מלשון קישוטים⁸. (ב)

- (1) לג, ית.
- (2) שם, יט.
- (3) ר"ה כו, א. וראה לקמן בפנים סעיף ג.
- (4) ראה לקמן סעיף ד.
- (5) ח"ש כג, טו.
- (6) כד, לב.
- (7) מב, יא.
- (8) וכ"ה דעת ר' יהושע דסכין בשם ר' לוי בב"ר עה"פ

(פע"ט, ז) – ראה מדרש שכל טוב כאן. מת"כ ועץ יוסף לב"ד שם. רש"ש שם. וראה ערוך (ומפרישי הב"ר שם לפני⁹) שהובא לקמן בפנים. וראה של"ה מו' פסחים (קסט, ב) דמאה קשיטה. רומזין למאה קישוטיין דשכינה". ולהעיר שהרמ"ע מפאנו קרא לא' ממאמריו (בספרו עשרה מאמרות) מאה קשיטה. והם מאה סימנים" (שה"ג להחיד"א מע' ספרים).

(9) שם.
(10) רד"ק ועוד כאן. מדרש שכל טוב. וכ"כ באהוב משפט (להתשב"ץ) – וויניציאה, שמת – לאיוב שם. באר מים חיים (לאחי המהר"ל) על פרש"י כאן. ועוד. וראה לקמן הערה *43.
(11) כא, כח"ל.
(12) וכ"ה בתיב"ע וירא שם. תרגום ליהושע ואיוב שם.
(13) וכן פרש"י באיוב שם (בלי הרא"י מרע"ק).
(14) ואף ש"קשיטה" היא בשי"ן (שמאלית) וקישוט בשי"ן (ימנית) – ראה רש"י לעיל (בראשית א, ח) דפי' והראשון דשמים (שי"ן ימנית) הוא שא מים (שי"ן שמאלית) – ולא כתב ע"ז "מדרשו" וכיו"ב.
(15) שם.
(16) ערך קשיטה – הובא במפרישי הב"ר שם.
(17) כמו קניית מערת המכפלה בארבע מאות שקל כסף; מכירת יוסף בעשרים כסף (וישב לו, כח). ועוד.
(18) רש"י ויצא לו, מג ד"ה ושפחות.
(19) וראה רשב"ם כאן: מין מטבע ששמו כן. ולהעיר משבת לג, סע"ב וברש"י שם. תו"ש כאן אות ס.
(20) דברים כג, יט ובפרש"י.

הזקן חשש לנצחונה של צרפת כו"י, ודוקא בדורנו זה, ע"י בית יוסף, נעשה גילוי והפצת המעיינות גם במדינת צרפת, ביסוד שם ישיבת "תומכי תמימים" ע"ד כבליובאוויטש, ולכן, הגיע בפועל הזמן ש"ירשו את ערי הנגב", ו"עלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו".

ויש להוסיף ולהעיר ע"ד הרמז:

"צרפת" בגימטריא שבע מאות ושבעים (770), השלימות דמספר שבע, כפי שכל א' כלול מעשר (שבעים), וכפי שכל א' כלול ממאה (שבע מאות), ושניהם יחד (שבע מאות ושבעים), וי"ל שבזה מרומז שבהירור דמדינת צרפת, נגמר ונשלם בירור העולם שנברא בשבעת ימי הבנין בכל הפרטים ופרטי פרטים.

ולהעיר, שהבירור ד"צרפת" שמספרו "770" נעשה ע"י (ה"להבה" שמאירה מ), בית יוסף, ועד לבית יוסף כפשוטו, הבית שבו בחר ועד שקנהו ובו חי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בעשר שנים האחרונות בחיים חיותו בעלמא דין, ומשם הולכת ונמשכת ("מוסיף והולך") העבודה ד"בית יוסף" – שמספרו (מספר הבית כפשוטו) "770".

ובעומק יותר – "צרפת" אותיות "פרצת", שבזה מרומז גילוי והפצת המעיינות הוא בצרפת – פריצת כל הגדרים, ולא רק באופן שמצד פריצת כל הגדרים דהמעיינות באים הם גם בתחתון שאין תחתון למטה ממנו, אלא יתירה מזה, שענין זה הוא גם מצד התחתון, כמודגש בכך ש"צרפת" אותיות "פרצת", וע"ז נעשה "פרצת" עליך פרץ, "זה משיח, שנאמר" עלה הפורץ לפניהם".

. . . ומזה מובן שבימינו אלה ממש צריכים רק לפתוח את העיניים ולראות את המציאות בפועל ממש – היינו שיושבים יחד

(4) ראה ספר התולדות אדה"ז (קוה"ת תשל"ז) ע' רנט ואילך. ועוד.

(5) וישב לח, כט.

(6) מיכה ב, יג.

(7) אגדת בראשית ספס"ג. וראה ב"ר ספפ"ה ובפרש"י.

(8) כלומר, לא זו בלבד שנשלמה העבודה וצריכים לפעול הגילוי

וכדומה, דרך התורה לנקוב בכל מקום את המספר בשקלים, ולא במטבעות קטנות יותר. ובענינו: כיון ששוויו של שקל הוא עשרים מעה (בלשון הפסוק)²¹, "עשרים גרה השקל", וכפי שמפרש רש"י²², ש"גרה" היא "לשון מעה" – צריכה היתה התורה לומר "חמשה²³ שקלים"²⁴, במקום "מאה קשיטה"!

יותר מכך: כיון שבלשון התורה נקראת "מעה" בשם "גרה", כדלעיל – צריכה היתה התורה לומר "במאה גרה"?

מכך נראה לכאורה הכרחי, שמשמעות המילים "במאה קשיטה" אינה "מעה", אלא מרגליות, כבשים, או בדומה לכך.

ב. כמה ממון בזבוז?

והתמיהה אף גדולה יותר: על הפסוק המופיע בהמשך²⁵ "וידבר (שכם) על לב הנערה (דינה)", מפרש רש"י: "דברים המתיישבין על הלב, ראי אביך בחלקת שדה קטנה כמה ממון בזבוז... – ואם המשמעות של "קשיטה" היא "מעה", ויעקב שילם עבור השדה חמשה שקלים בלבד, כיצד אומר שכם "כמה ממון בזבוז"²⁶?

אמנם, המקור של פירוש רש"י זה הוא בבראשית רבה²⁷, אך שם²⁸ מופיעים מספר פירושים למילה "קשיטה", בדרך הדרש, שלפי כל הפירושים הללו יוצא שאכן יעקב שילם "כמה ממון". ואילו לפי פירוש רש"י, ש"קשיטה" היא "מעה", הרי אין זה סכום גדול כלל, כדלעיל.

דחוק ביותר לתרץ²⁹, שהכוונה ב"חלקת

(21) תשא ל, יג. ועד"ז בחוקתי כו, כה. קרח יח, טו.
(22) שם. וכ"ה בת"א שם. וכן בפרש"י ות"א בחוקתי שם.

(23) כ"ה לפי החשבון או ד"עשרים גרה השקל". ורק לאחרי זמן הוסיפו עליו שתות והעלו לשש מעה כסף" (רש"י תשא ובחוקתי שם) – ד' שקל וד' מעה (כמ"ש ברלב"ג, מנחה בלולה ועוד כאן).

(24) כן הקשה גם בנור הקודש (השלם) על ב"ר שם.

(25) לד, ג.

(26) כן הקשה גם במלאכת הקודש על פרש"י כאן. וראה גם נור הקודש (השלם) שם.

(27) פ"פ, ו.

(28) פע"ט שם.

(29) כת"י המלאכת הקודש שם.

שדה אשר נטה שם אהלו", אשר עבורה שילם יעקב חמשה שקלים, היא לשטח המצומצם שבו הקים יעקב את אהלו הפרטי בלבד, בעוד אשר לשטח הנרחב כולו, אשר רכש יעקב עבור כל המחנה הגדול – אהלי נשיו ובניו ועבדיו, בנוסף לכל מקנהו וכו' – הוא אכן שילם ממון רב,

כי אין סביר לומר, שהתורה תספר על קניית השטח הקטן של אהל יעקב, ולא תזכיר את רכישת השטח הגדול עבור המחנה כולו.

ולכן יש לומר, שבמילים "נטה שם אהלו" אין הכוונה רק לאהל הפרטי של יעקב, אלא לכל מחנהו.

אמנם נאמר "אהלו", בלשון יחיד, אך רש"י כבר הסביר זאת בתחלת הפרשה, כאשר על הפסוק³⁰ "ויהי לי שור" הוא מפרש "דרך ארץ לומר על שוורים הרבה שור". וכפי שאכן רואים במספר מקומות לפני כן, שהתורה אומרת "ויט אהלו" וכדומה³¹, ואין הכוונה לאהל אחד בלבד, אלא למחנה כולו.

ג. דיוקים בלשון רש"י

כן ישנן מספר הערות, שיש לדייק לגבי לשונו של רש"י:

(א) רש"י צריך היה לומר בהוכחה שמביא, כבמספר מקומות בפירושו רש"י, בקצרה "מעה כדאיתא בראש השנה"³² וכדומה – אך רש"י מצטט במפורט את המאמר "כשהלכתי לכרכי הים...?"

(ב) בגמרא שלפנינו³³ מופיע הניסוח "כשהלכתי לאפריקו"³⁴. ואילו רש"י אומר "לכרכי הים"³⁵. אמנם, הכרחי לומר שלפני רש"י היתה גירסא כזו בגמרא, שהרי לא ייתכן לחדש ענין זה, אך יש להסביר, מדוע מצטט רש"י דוקא את הגירסא "לכרכי הים", ולא את

(30) לב, ו.

(31) ראה לך יב, ח (ולהעיר מרש"י שם). יג, ג. תולדות כו, כה.

(32) כו, א.

(33) ר"ה שם.

(34) וברד"ק כאן גרים "לעריביא". וראה לקמן הערה 79

בשוה"ג.

(35) וכ"ה בערוך ערך קשיטה.

הוספה

בשורת הגאולה

נא.

לאחרי „מעשינו ועבודתינו“ דכל בני במשך כל הדורות, כולל ובמיוחד לאחרי גילוי תורת החסידות בייט כסלו, שאז התחיל עיקר הענין ד„יפוצו מעינותיך חוצה“, ומוסיף והולך עיי רבותינו נשיאינו מדור לדור, עד לכ”ק מו”ח אדמו”ר נשיא דורנו, שעל ידו הופצו המעיינות חוצה בכל קצוי תבל – כבר נגמרו ונשלמו כל הענינים גם מצד (וב)העולם, כפי שהודיע והכריז שכבר נשלמו כל עניני העבודה, גם „צחצוח הכפתורים“, והכל מוכן לביאת המשיח.

ומזה מובן שהמשך העבודה שלאח”ז (כל זמן שמשׁיח צדקנו מתעכב מאיזו סיבה (בלתי ידועה ומובנת כלל)) אינו „עבודת הבריורים“ (שהרי כבר נסתיימה ונשלמה עבודת הבריורים), אלא, עבודה מיוחדת להביא ההתגלות בפועל בעולם.

ויש לומר, שהמעלה המיוחדת בדורנו זה מרומזת בהפטרה דפרשת וישלח – „והי’ בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש גו’ וירשו הנגב את הר עשו כו’ וגלות גו’ עד צרפת גו’ ירשו את ערי הנגב ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו“:

מהחידושים של (יוסף וההמשך ד), „בית יוסף“ שבדורנו (כ”ק מו”ח אדמו”ר נשיא דורנו, ששמו הראשון יוסף), לגבי הדורות שלפניו עד לדורו של רבינו הזקן („בית יעקב“) – שעל ידו נעשה הפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל ממש, עד לחוצה שאין חוצה ממנו, כמדינת צרפת, אשר, בזמנו של רבינו הזקן (וכן בזמנם של רבותינו נשיאינו שלאח”ז) לא הי’ גילוי בקביעות כ”כ הפצת תורת החסידות במדינת צרפת, להיותה תחתון למטה (ועד כדי כך שרבינו

(1) ראה ס’ השיחות תורת שלום ס”ע 112 ואילך.

(2) עובד”א, יח ואילך.

(3) להעיר מהשייכות המיוחדת דרבינו הזקן ליעקב (ראה בארוכה מעייני

הישועה (קה”ת תשמ”ח) ע’ 101 ואילך).

בדפוס רש”י הנפוצים, סביר לומר, שגם לפירוש זה על דברי התרגום יש מקום.

ויותר מכך, ויש להקדים את התמיהה: בכל מקום מתרגם אונקלוס את המילה „כבש“ למילה „אימרא“, ומדוע ישתנו ה„כבשות“ שבפרשת וירא? – ומשום כך יש להסיק, שהמשמעות של התרגום על „כבשות הצאן“ – „חורפן דעאן“, איננה שהמילה „חורפן“ היא „כבשים“^{43*}, אלא שתרגום המילה כבשים היא „עאן“ כפי שמופיע שם, ובנוסף לכך מוסיף כאן תרגום אונקלוס, כדרכו במקומות רבים, הסבר לענין, שהכבשים היו „חריפין“ – צאן משובח⁴⁴, שעלידי כך יובן הענין של היותן „לעדה“ וכדומה –

לצורך הבנת פשוטו של מקרא מוסיף התרגום את המילה „חורפן“.

אך נדרש הסבר על פירוש רש”י כאן: מה רצה התלמיד (או רש”י בעצמו) להוסיף להבנת הענין, שמשמעות המילה „קשיטה“ היא „מעה“, על ידי התוספת „ותרגומו...“?

ה. רכישת חלקת השדה – במחיר רגיל

ויש לומר, שההסבר לכל זאת הוא:

ההכרח של רש”י לומר ש„קשיטה“ היא „מעה“ אינה מדברי רבי עקיבא „כשהלכתי לכרכי הים...“ (שאותו אין מביא רש”י כל כך כהוכחה, אלא בעיקר לצורך תוספת ביאור, כדלהלן, בסעיף ו), אלא בעיקר מתוכן הפסוקים:

לפי הסיפור, שכאשר הגיע יעקב לשכם הוא רכש את „חלקת השדה אשר נטה שם אהלו“, ללא שום פרטים נוספים, מניחים בפשטות,

(43*) ולהעיר שבמדורו של טוב כאן „כבשות בנחוח“, ובבאר מים חיים (על פרש”י) „הנולדים בתחילת השנה“, וראה, הלע”ז בערוך ערך חרף (ה). – ומשמע שהם לא פירשו שהכוונה בת”א ש„חורפן“ הוא התרגום דתיבת „כבש“.

(44) ואף שבפ’ וירא שם נאמר גם „כבשות“ (סתם) ות”א שם „חורפן“ (ולא – „חורפן דעאן“) – י”ל כי קיצר בלשונו וסמך ונמשך למ”ש לפניו „כבשות הצאן“.

ואף שע”פ המבואר בפנים נמצא שלא ריגס תיבת „כבשות“ – י”ל שמפרש הענין ולא התייבה ועד פרש”י (ראה רש”י מקץ מא, מו, מג, ג) שהת”א פירש הענין, ויל”ע בכללי הת”א האם דרכו ורגיל בכך.

הגירסא הנפוצה – „לאפריקי“?

(ג) רש”י מצטט כאן גם את שמו של בעל המאמר – רבי עקיבא. ואילו ברוב המוחלט של מאמרי חז”ל, הוא מביאם בפירושו בלי לציין את שם אומנם?³⁶

(ד) תמיהה זו מתחזקת כאשר משווים את פירוש רש”י כאן עם פירוש רש”י דומה ביותר בפרשת דברים³⁷, ששם אומר רש”י על המילה „תכרו“ – „לשון מקח .. שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה“, למרות שבמסכת ראש-השנה אומר שם³⁸ רש”י: אמר רבי³⁹, כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למכירה כירה. וכן בפירוש רש”י על המילה „לטוטפות“⁴⁰ – „טט בכתפי שתים, פת באפריקי שתים“, למרות שגם זהו מאמר של רבי עקיבא⁴¹.

ד. מהי כוונת התוספת „ותרגומו...“?

לגבי סיום פירוש רש”י, המופיע בסוגריים – „ותרגומו...“, יש מפרשים⁴² האומרים שמילים אלו אינן מדברי רש”י, כפי שאכן רואים, שמילים אלו אינן מופיעות בדפוס רש”י הראשון והשני⁴³, ולדבריהם זוהי הוספה של תלמיד (טועה). כי, כיצד ניתן לומר שמשמעות המילה „חורפן“ שבתרגום היא „חריפים בכל מקום“, כאשר המילה „חורפן“ מופיעה בתרגום כפירושה של המילה „כבשות“, כדלעיל בסעיף א’, לגבי פרשת וירא.

למרות זאת, מכך שמילים אלו מופיעות

(36) וכ”כ בהשמטת שם האומר – במדרש לקח טוב כאן (ובמדרש שכל טוב: ויתר רבותינו אמרו .. שכן בכרכי הים כו’).

(37) ב, ו. – משא”כ בפ’ ויחי (ה) שמביא (מרי”ה) שם. וראה הערה הבאה, „אר”ע (בר”ה) שם: רבי) כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למכירה כירה“ – נת’ בארוכה בלקו”ש [המתורגם] חסי”ע 503 ואילך.

(38) אבל להעיר שלשון רש”י בדברים שם הוא מסוטה יג, א (אבל גם שם בעל המאמר דסוטה לא העתיק רש”י שם). וראה לקו”ש שם ע’ 505 הערה 44.

(39) ראה הערה 37 שברש”י עה”ת הגירסא „רע”ק“.

(40) ס”פ בא. ואתחנן ו, ח.

(41) סנהדרין ד, ב.

(42) ראה הוצאת בערלינער בהערה. נתינה לגר על התרגום – כאן. ועוד.

(43) וכן ליתא בכת”י רש”י שתח”.

רבי עקיבא) .. קטני בני רשעי ישראל .. רבי עקיבא אומר באים הם לעולם הבא, שנאמר ⁷⁷ שומר פתאים ה' שכן קורין בכרכי הים ⁷⁸ לינוקא פתיא".

ויש לומר, בדרך הרמז, שה"חסידות" של רבי עקיבא אינה רק בענין באופן כללי, אלא גם בדבריו ⁷⁹ "שכן קורין בכרכי הים לינוקא פתיא": בכך מדגישה הגמרא, שחסידותו של רבי עקיבא היתה כה רבה לזכות את ישראל, שכדאי היה לו לנסוע אל "כרכי הים", והעיקר

(77) תהלים קטו, ו.

(78) להעיר שכאן לא קאמר "כשהלכתי" משא"כ בכל הסוגיא ברי"ה שם. ולשלול מחלוקת - י"ל דסמיך על סוגית ר"ה.

(79) אבל בביר' שם: אמר ר' לוי* (ועד"ז השינוי בירושלמי ברכות פ"ט סוף ה"א לגבי ר"ה שם - לוי במקום רע"ק).

(* כן להעיר שבבב"ד שם: בערביא (ולא "כרכי הים" כבסנהדרין טס). וראה גי' דר"ק שחובא לעיל הערה 34.

כדי להצליח לזכות את ישראל, ולפסוק שקטני בני רשעי ישראל באים הם לעולם הבא.

ולכן רומז רש"י גם כאן - "אמר רבי עקיבא כשהלכתי ⁸⁰ לכרכי הים... - "זוהי אותה הליכה לכרכי הים שבה שמע רבי עקיבא ש"קורין לינוקא פתיא", ובכך הוא פסק לזכותם של ישראל - "קטני... באים הם לעולם הבא" -

ובאותה הליכה לכרכי הים פעל ענין גוסף של "רגיל לזכות", בזכותם של ישראל - אודות חביבות הארץ בעיני יעקב, אשר שילם עבור חלקת השדה, שלא היתה מקום דירתו, מאה קשיטה ⁸¹, מטבעות המשמשות לקישוטים.

(משיחות ש"פ וישלח תשל"א)

(80) ולא "בהליכותי" וכיו"ב.

(81) וי"ל שזה הפירוש הפנימי בלשון הגמרא (רי"ה שם) "אר"ע כשהלכתי כו' קורין למעו קשיטה למאי נפקא מינה לפרושי מאה קשיטה דאורייתא" - דהלשון "למאי נפק"מ כו" קאי גם על הליכתו לכרכי הים, שתכלית הליכתו היתה בשביל "לפרש" מאה קשיטה דאורייתא ועי"ז "לזכות את ישראל".

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

ויהי רשע קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

לעולם ועד

שהוא שילם על כך מחיר רגיל, כי היתה זו רכישה רגילה, ללא מיקוח וכדומה, ובודאי מנוגד לפשט לומר שהוא שילם עבור זאת "דמים מרובים" ⁴⁵: אברהם שילם, "ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר" ⁴⁶ על מערת המכפלה, כי הוא היה זקוק למערת המכפלה "לאחזת קבר" ⁴⁷, אך בענינו, יעקב היה באמצע דרכו "לבוא אל יצחק אביו" ⁴⁸ בחברון ⁴⁹, וכפי שאמר יעקב אבינו מלכתחלה בתפלתו, בצאתו מבית אביו - "ושבתי בשלום אל בית אבי" ⁵⁰.

והסיבה לכך שיעקב רכש את "חלקת השדה", ודוקא ביער שכם ששהה בה ששה חדשים, ולא לפני כן, בסוכות, ששם שהה שמונה עשר חדשים ⁵¹, לא היתה כדי להשתקע שם - שהרי היה בדרכו לחברון, כדלעיל - אלא רק כדי להביע את חביבותו לארץ, שמיד בהגיעו ל"עיר שכם אשר בארץ כנען" ⁵², בארץ שעליה הבטיח לו הקדוש ברוך הוא בצאתו מבית אביו - "לך אתננה... והשיבותיך אל האדמה הזאת" ⁵³ - ומשום כך הוא רכש חלק בארץ ⁵⁴ -

(45) ל' רש"י וארא ו, ט ("ורבתינו דרשוהו") בנוגע לקניית מערת המכפלה ע"י אברהם. וראה לקמן סעיף ז.

(46) ח"ש כג, טו. - וכן יעקב שנתן לעשו בשביל חלקו במערה, "כל כסף וזהב שהביא מבית לכן" (פרש"י ויחי ג, ה "ועוד מדרשים").

(47) ח"ש שם, ד (וכמ"פ שם לאח"ז).

(48) ויצא לא, יח. וראה לקמן הערה 55.

(49) פרשתנו שם, כו.

(50) ויצא כה, כא.

(51) רש"י פרשתנו לג, יז. וראה רש"י ישן ס"פ תולדות ששהה בדרך שתי שנים.

(52) ראה רמב"ן שם ד"ה ויבא יעקב שלם.

(53) ויצא שם, יג"ט. וראה רש"י שם ד"ה שוכב עלי'.

(54) וראה רמב"ן ורמב"ן כאן*. - וי"ל שלרש"י מובן בפשטות, ובפרט שכבר מצינו מעין זה גבי אברהם

(* בכלי יקר (ועד"ז בספורנו ועוד) כאן, שקניית חלקת השדה היתה בשביל המזבח שנבנה (ע"ט). אבל בפשוטו ש"מ צע"ג שהרי מצינו כו"פ בקרא שהאבות בנו מזבחות (ראה לך יב. דה. טס יג, יח. לקמן לה, ז) - ולא קנו מקום המזבח. - ובאמרי נועם עה"ת (ועד"ז במושב זקנים) כאן תי' לפי שהי' המקום הורא של חמור וקורב לעיר .. בודאי היו הורסים אותו, ובשאר מקומות שנבנה יצחק ויעקב .. לא הוצרכו לקנותם לפי שבהר ובמקום הרעות הי' שלא הי' אדון להם. ובפי' ר"א בן הרמב"ם עה"ת כאן. שהוכרח יעקב לקנות חלקת השדה לפי שבעלי' נותנו לו רשות לנטות אהלו בו, אבל בפשוטו"מ כאן אין אפילו רמז לכל זה (פרש"י וארא ו, ט - הובא לקמן סוס"ז - הוא ע"פ "רבתינו דרשוהו").

וכיון שקניית "חלקת השדה" לא היתה לשם דירת קבע, אלא לצורך דירת עראי בלבד ⁵⁵, אין מסתבר שיסכים לשלם על כך יותר מהערך הרגיל ⁵⁶, ובודאי שלא "דמים מרובים" ⁵⁷.

ולכן אין רש"י יכול לקבל בדרך הפשט את פירושו של תרגום יונתן שהמילה "קשיטה" משמעותה מרגליות, כי לפי זה יצא שיעקב שילם מחיר גבוה ביותר - מאה מרגליות, ובמיוחד כאשר בפשטות סכום זה הוא יותר מ"ארבע מאות שקל כסף" - עבור דירת עראי.

לפיכך אומר רש"י ש"קשיטה" היא "מעה": יעקב שילם עבור חלקת השדה מאה מעה בלבד, חמשה שקלים ⁵⁸.

1. הרכישה ב"קשיטה" - חשיבות מרובה

אך לפי זה, מתעוררת השאלה מצד שני: מדוע חשוב בכלל לספר כמה שילם יעקב עבור השדה?

אצל אברהם, אשר שילם "דמים מרובים", מובן הדבר, כי התורה רוצה להדגיש בכך: (א) את גודל החביבות של אחוזת קבר בארץ ישראל. (ב) את המעלה בהתנהגותו, שכדאי היה לו לשלם מחיר כה מופרז - "ארבע מאות שקל כסף (ואף) עובר לסוחר" - והעיקר

שנצטווה "קום התהלך בארץ לאריכה ולרחבה" (לך יג, ז), שגם בפשט"מ הי' זה להראות בעלות שלו בארץ (ראה בארוכה לקו"ש ח"כ ע' 131 ואילך. וראה שם גם בנוגע ליעקב ע"פ פרש"י שהובא בסוף הערה הקודמת).

(55) ואפילו ע"ז נענש (רש"י ישן ס"פ תולדות. פרש"י פרשתנו לה, א).

(56) להעיר מפרש"י לעיל (לב, כה) שיעקב חזר על "פכים קטנים", ובגמרא (חולין צא, סע"א) למדו מזה שצדיקים חביב עליהם ממונם יותר מגופם.

(57) ראה גם מלאכת הקודש על פרש"י כאן.

(58) וראה מלאכת הקודש שם, איך חמור נשיא הארץ ימכור שדהו בסך מועט כזה" (וראה אברבנאל כאן. ולהעיר מבחוקתי (כו, טז): זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף) - כי "היתה ארץ מליחה .. לא מקום זרע .. א"צ מפני כבודו של יעקב אויול גבי' כו". וברלב"ג כאן: קנה אותם בדמים מעטים כי לא הלך בגדולות לבקש מקום רחב לנטות שם אהלו אבל הספיק לו ההכרח (ועפ"ז אתי לשון רש"י לקמן (לד, ג) "בחלקת שדה קטנה" בפשטות, ואי"צ לדחוק שזהו רק בערך, והארץ .. רחבת ידיים" (לקמן לד, כא)).

ולהעיר מבי"מ (עה, ב) קטינא דארעא בעשרה זוזי.

לחשיבותן הרבה. אין ידועים הפרטים על אפריקי⁶⁴, ובאיוזה מקום באפריקי מדובר. ייתכן, ש"אפריקי" היה מקום של עוני, ולכן גם מעה נחשבה שם לתכשיט.

לפיכך אומר רש"י שב"כרכי הים היו קורין⁶⁵ למעה קשיטה". אפילו בכרכים – ערי מסחר גדולות – נהגו לקרוא למעה בשם תכשיט. וזוהי הוכחה אמיתית לחשיבותן הרבה.

ז. התמיהות המתורצות על ידי הסבר זה

לפי זה יובן גם:

(א) מדוע אין רש"י מקבל את הפירוש ש"קשיטה" היא "כבש" – כי משלום כזה אין להסיק מסקנה מיוחדת, על חשיבות מיוחדת וכדומה, ואין טעם שהתורה תספר על כך.

(ב) בפשוטו של מקרא – כשאפשר לפרש ששילם חמשה שקלים – אין לפרש ששילם מאה שקלים⁶⁶, או מאה מרגליות וכדומה, כי הגזמה בערך של דבר, פי עשרים מהדעה הראשונה, היא להיפך מן הפשט!

(ג) מובן מדוע אין התורה מציינת את הסכום הכללי – חמשה שקלים, או "מאה גרה", אלא מאה קשיטה⁶⁷ – כי הדגש איננו על הערך הכספי, אלא על כך שיעקב שילם על השדה בדבר המשמש כקישוטים – "קשיטה".

(ד) מובנת כוונת "בעל הסוגריים" (תלמיד רש"י?) שהוסיף, ו"תרגומו חורפן, טובים חריפים בכל מקום כגון עובר לסוחר":

בכך מודגשת יותר חשיבותן של המטבעות ששילם יעקב עבור השדה – שהן היו מטבעות חשובות במיוחד – "חריפים בכל מקום".

ויש לומר, שבהוספת ההוכחה, כגון עובר

⁶⁴ היינו שאינו ידוע לכן חמש למקרא. ולהעיר מסנהדרין צא, א. ירושלמי שביעית פ"ו הא. ויק"פ פ"ו, ו. ועוד.

⁶⁵ פשוטו דמתח' זה הוא, שחידוש דכרכי הים הוא רק בנוגע לקריאת השם ולא בנוגע להשימוש בהמעות.

⁶⁶ ראה כריתות (י, ב) דכבש שווי סלע.

⁶⁷ עפ"ז תומתק הגיוסא בדפוס ראשון דפרש"י (וכן בכמה כת"ר רש"י שתח"י) – שרש"י מעתיק בהד"ה גם תיבת "במאה".

ח. רבי עקיבא – "רגיל לזכות את ישראל"

אך אצל תלמיד "ממולח", עדיין אין ברור: לאחר כל ההסבר על חשיבותן המיוחדת של המטבעות – "קשיטה" – הן היו בכל זאת מעות בלבד, ומובן, שיחסית לעושרו של יעקב לא היתה לכך חשיבות.

ומובן, ששניקד הדגש בפסוק הוא במילה "ויקח את חלקת השדה", שארץ ישראל היתה כה יקרה בעיני יעקב, עד כדי כך שקנה מיד חלק בארץ, למרות שדירתו היתה ב"בית אבי", חברון.

ואם כך, שבה הקושיה ומתעוררת: מדוע חשוב כל כך לספר שהוא קנה זאת, במאה קשיטה? איזו תוספת ב"חזיבת הארץ" מתבטאת בכך שעל כן מדגישה זאת התורה?

את זאת מבהיר רש"י על ידי ציינו את שם בעל המאמר – רבי עקיבא:

על רבי עקיבא מספרת הגמרא במסכת סנהדרין⁷³, שהוא נהג ב"חסידות", והיה "רגיל לזכות את ישראל"⁷⁴.

ובכך מובן מדוע מוסיפה התורה את המילים "במאה קשיטה", כי לפי שיטת רבי עקיבא – ש"רגיל לזכות את ישראל" – צריך לחפש בכל דבר, ואפילו במעשה רגיל, זכות על ישראל. ולכן, למרות שתשלום של "מאה קשיטה" איננו חידוש מרעיש, צריך לספר על זכות (קטנה) זו, משום כך שההרגל לדבר בזכותם של ישראל נעשה טבע.

ט. "כשהלכתי לכרכי הים"

לפי זה יש להסביר, בדרך הרמז, מדוע מצטט רש"י גם את הפרט שרבי עקיבא הלך בעצמו "לכרכי הים" – "כשהלכתי לכרכי הים...":

הגמרא אומרת שם⁷⁶: "מאי חסידותיה (של

לסוחר" אין הכוונה רק להביא דוגמא הוכחה לפירוש, אלא גם לתוכן הענין: בדיוק כשם שהתורה מדגישה את חשיבות התשלום של אברהם, אשר שילם במטבעות שהיו "עובר לסוחר", כך שילם יעקב במטבעות שהיו "חורפן .. חריפים בכל מקום".

(ה) לפי זה ניתן להבין את דברי רש"י בהמשך, ששכם אמר לדינה "כמה ממון בזבו", למרות שיעקב שילם חמשה שקלים בלבד עבור חלקת השדה: הדיוק בלשון רש"י הוא "בזבו", שהמשמעות של בזבו איננה דוקא כאשר מדובר על סכום גבוה, אלא גם סכום קטן⁶⁸, המוצא שלא לצורך לחלוטין, כאשר משלמים שלא לפי הערך החכרתי של הדבר, הוא בזבו.

וכך בעניננו: כיון שיעקב שהה שם באופן עראי ביותר, נראה היה לשכם, אשר לא הבין את חשיבות הארץ בעיני יעקב, שתשלום של "מאה קשיטה" – מטבעות חשובות במיוחד, עבור "חלקת שדה קטנה", הוא בזבו.

ולפי האמור לעיל יובן גם הדיוק בלשון רש"י בהמשך, בפרשת וארא ששם הוא מדבר על מעלתם של האבות אשר לא הרהרו אחר מדתו של הקדוש ברוך-הוא, ובלי להתחשב בברית שכרת עמהם הקדוש-ברוך-הוא "לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם..."⁶⁹ – הרי "כשביקש אברהם לקבור את שרה לא מצא קרקע עד שקנה בדימים מרובים .. וכן ביעקב ויקח את חלקת השדה לנטות אהלו"⁷⁰

– לגבי יעקב אין רש"י אומר "בדמים מרובים", אפילו אינו מוסיף את המילה "וגו"⁷¹, אשר תרמוזו על המילים "במאה קשיטה"⁷². כי יעקב אכן לא שילם "דמים יקרים", היו אלה חמשה שקלים בלבד.

(68) ובפרט שה' שקלים ה"ז פדיונו דבכור (קרח יח, טז) ערך זכר עד בן ה' שנים (בחוקותי כו, ו) ועוד.

(69) וארא ו, ד.

(70) ל' רש"י וארא שם, ט (ארבותינו דרשוהו").

(71) לפי התיבות "לנטות אהלו" (שאינו לשון הכתוב).

(72) שמה מוכח שאין לפרש שרש"י לא כתב "דמים

מרובים" גבי יעקב כי כבר כתבו גבי אברהם (וקאי גם על יעקב) – דאיכ הו"ל להעתיק (או לרמוז ב"גו") במאה קשיטה".

לשולל לחלוטין את בעלותו של עפרון⁵⁹, בדומה לשלילת האמירה "אני העשיתי את אברהם"⁶⁰, וכדומה.

אך בעניננו, לשם מה יש לספר שיעקב קנה את "חלקת השדה" עבור סכום רגיל, של מאה מעה⁶¹?

הכרחי אפוא לומר, שלמרות שיעקב שילם רק מאה מעה, הביע תשלום זה חשיבות המצביעה על חשיבות הארץ, ומשום כך מספרת על כך התורה.

כדי להסביר מהי חשיבות הכרוכה בתשלום כזה, מצטט רש"י את מאמר רבי עקיבא "כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למעה קשיטה": כאמור לעיל, המילה "קשיטה" היא מלשון קישוטים. וכיצד ייתכן שיקראו למעה – שהיא המטבע הקטנה ביותר – בשם "קשיטה", מלשון קישוטים⁶²?

מכך רואים, שיש מקרה, שלמרות שהשווי הכספי של המטבעות כשלעצמן איננו רב, בכל זאת הן משמשות כקישוטים, ומשום כך הן נקראות "קשיטה".

ואת זאת אומרת התורה, שמשום חזבת הארץ בעיני יעקב, הוא שילם עבור חלקת בארץ במטבעות חשובות במיוחד⁶³ – "מאה קשיטה", מטבעות מיוחדות המשמשות כתכשיטים⁶⁴.

ולכן בוחר רש"י דוקא בגירסא "כשהלכתי בכרכי הים", ולא "לאפריקי": השימוש במעות כקישוטים ב"אפריקי" אינו מהווה הוכחה

(59) ראה בארוכה לקו"ש ח" ע' 62 ואילך.

(60) ל' הכתוב – לך יד, כג.

(61) ראה גם נור הקודש (השלם) לב"ר שם.

(62) ראה מדרש ליק טוב ושכל טוב כאן הטעם שקורין מעה קשיטה מצד קציצת המטבעות (כי המעות קצוצות הן מתוקנות עגולות כמו הדינר"). אבל בפשטות "קשיטה" הוא מלשון קישוט, כנ"ל.

(63) ולהעיר מהסיפור דאשתו של חסיד אדה"ו ר' גבריאל "נושא חן" (התמים) חוברת ו' ע' צד [שיד, ב] ואילך).

(64) וראה בראשית חוטא (ל' שמואל ב"ר ניסים – ירושלים, תשכ"ב) כאן: אר"ע כ"ל למעה קשיטה מאה דנקי נמאה מרגליו – שיש מרגלית שווה דנקא! וראה פראב"ע הנ"ל (ס"א) ואמח"ל הדטארת בת דנקא (זבחים מה, א).

– ועפ"ז מובן ג"כ זה שגם באיוב שם פרש"י "קשיטה – מעה", אף שבכתוב שם ממשין "איש נחם זהב אחד" (אלא שבאיוב שם לא הביא רש"י הא דרע"ק).